

az evangéliumi csodaelbeszélésekben kifejeződő krisztológiát – olyannyira, hogy annak meglepően gazdag, komplex vonatkozásrendszerét is föltárja. P. Lamarche például a Márk-evangélium csodaelbeszéléseiben már a kereszt-teológia jelenlétét mutatja ki. „Márk szemében – írja – a csodatettekben megnyilatkozó hatalom mélyen összekapcsolódik a gyöngeséggel. Nem lehet őket elválasztani egymástól.” Ez a teológia Márké, Pál utáni foka a krisztológiai, szóterológiai eszmélésnek. De kétségtelen, hogy a Márk forrásául szolgáló hagyományban is volt előzmény. U. Luz, a hipotetikus Quelle teológiájának neves rekonstruálója a *Conzelmann*-emlékkönyvbe jelentős tanulmányt írt a Márkot megelőző hagyomány Jézus-képéről. Ez módszertani szempontból is mintaszerű, de következtetései is nagyon fontosak. U. Luz megállapításai szerint a Jézusra vonatkozó hagyomány legősibb kikövetkeztethető fokán is kiemelte már azt, amit manapság szokás „Einzigartigkeit Jesu”-ként emlegetni, vagyis hogy Jézus minden emberi kategóriát meghaladott, szétfeszített, még az Ószövetségből ismert szemléleti formákat is.

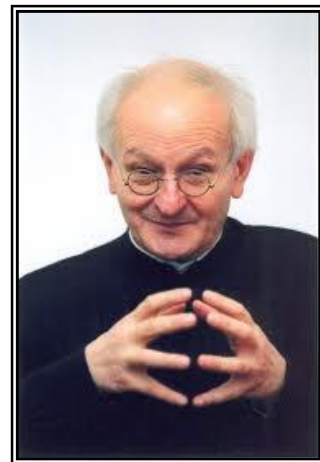
Az implicit krisztológia „implizite Gegenüberstellung zum Alten Testament” (rejtett szembeállítás az Ószövetséggel – U. Luz). Nem hiába állapítja meg A. Vögtle: „Kétségbevonhatatlan fölismerés, hogy az Újszövetség Krisztusra vonatkozó mondanivalójának megfogalmazásában az Ószövetség nemcsak ott van jelen az Újszövetségben, mint viszonyítási és értelmezési háttér, ahol kimondott idézettel találkozunk, hanem számtalan más olyan szövegben is, ahol célzások esnek egy vagy több ószövetségi szakaszra, s az szinte rejtve marad.” (Hozzátehetnénk: kivált előttünk, akik sajnos, nem élünk benne eléggé az Ószövetség világában, s nem „kapcsolunk” eléggé könnyedén az utalások, célzások fölbukkanásakor.) A tanítványok meghívásáról szóló jelenetekben például az, hogy Jézus „mentében” szólítja meg a hálójukkal foglalkozókat, hogy egyetlen pillantással „kinézi magának” a Zebedeus-fiakat (de később a vámosasztal mellett ülő Lévit is), hogy egyetlen mondatot „mond” nekik: mind-mind megannyi burkolt utalás az Ószövetségre, ahol Jahvét láthatta Mózes, amint „elhaladt” előtte, Jahve szólt hatalmas, nyomban világot formáló szóval, és ő „látott” úgy, hogy a tekintete nemcsak regisztrálta, hanem szinte megformálta a valóságot. Ezek mögött az utalások mögött tehát egy *Jézus:Jahve* azonosítás húzódik meg.

Biblikus utalásokkal átszőni a jelenről szóló följegyzéseket, ezt megtették a qumrániak is. De amikor ők például az Igazság Tanítóját – szintén ószövetségi utalásokkal – bemutatták, legfőljebb beillesztették a próféták sorába. Az evangélium viszont kiemeli Jézust a próféták és az Ószövetség jeles Isten-emberei közül, s magához Jahvéhoz méri. Az a szabadság is meglepő, amellyel Jézus az írást használja és értelmezi. „Hogy Jézus milyen szuverén szabadsággal értelmezte az írást, az legpregnansabban abban mutatkozik meg, hogy amit mond vagy tesz, az nem az írás értelmezéséből következik, hanem megfordítva, tetteiből és kijelentéseiből olvasható ki az írás érvényes értelmezése” – úja T. Holtz.

Ennek az implicit krisztológiának s rejtett, de nagyon valóságos Ószövetséghez-viszonyításnak neve-

zetes példája a legrégebb hűsvéti hitvallás állítmánya, amelyet (a hitvallás szövegében) Pál őrzött meg számunkra. A híres *ófhé* + *dativus* ez, amelyet egyszerűen így szoktak fordítani: *megjelent* („Péternek, majd a tizenkettőnek stb.”, 1Kor 15,5). Csakhogy ez az *ófhé* + *dativus*, meg a mögötte kikövetkeztethető arám–héber előzmény az Ószövetségben s a szövetségi irodalomban a *teofániák igéje*! A hűsvéti örömhír tehát – már e legrégebb fogalmazása szerint – nem egyszerűen csak az, hogy a nagypénteken megfeszített Jézus három nap múlva elevenen „megjelent” a kiválasztott tanúk előtt, hanem az, hogy nem akárhogy jelent meg, nyilvánvalóvá tette Istennel való egyenlőségét is. Ez az, amit a Filippiekhez szóló levélben ránk maradt (ugyancsak ősi) Krisztus-himnusz más fogalmi rendszerben (már explicite) az Úr szóval közelít meg: „Neki adatott az Úr név, amely előtt minden térdnek meg kell hajolnia” (Fil 2,9–11).

Az implicit krisztológia megmutatkozásának példáit sorolva eljutottunk a hűsvétről szóló beszámolóig. Sokat vitatták, milyen szerepe van a hűsvéti esemény emlékének az ősegyház Jézus istenségére vonatkozó hitének kialakításában. Pál elsőrendűen a hűsvét felől közelíti meg Jézust, és krisztológiáját szinte teljesen a hűsvétből bontja ki. F. Mussner szerint az „Isten Fia” cím egyértelműen hűsvéti titulus. Az is világos, hogy a hűsvétot megelőző tapasztalatok igazi jelentősége is a „hűsvét fényében” tisztázódott az ősegyház előtt, s az evangéliumi beszámolók épp ezért valóban így is ábrázolják a Názáreti Jézus tetteit, megnyilatkozásait. Mégsem lehetetlen bizonyítani vagy legalább valószínűsíteni, hogy már a hűsvét előtti hagyományban is jelen voltak a később kibontakozó krisztológia alapjai. Ha valóban így van, elmondhatjuk, hogy a zsinatok krisztológiájának biblikus alapjait kutató vizsgálatunkban nemcsak az apostolokig jutottunk el, akik a hűsvét első tanúi s hivatott értelmezői, hanem magának a názáreti Jézusnak önmagára vonatkozó burkolt, de nagyon egyértelmű tanúságtételéig.

GROMON ANDRÁS

VÁZLATOK JÉZUS ARCKÉPÉHEZ III. RÉSZ

Normális, paranormális, szupranormális
(Lk 17,11–19)

Az idézett evangéliumi szakaszban Jézus személyiségének háromfajta vonása figyelhető meg.

Az első a **normális**, amelyre három mozzanat utal: a) „Mutassátok meg magatokat a papoknak!” Jézus tudja, és tekintetbe veszi: az adott körülmények között ez a feltétele annak, hogy az egykori leprások visszatérhessenek az egészségesek társadalmába, hiszen a papok joga és kötelessége, hogy megállapítsák a gyógyulást, és igazolást adjanak róla. – b) „Nem akadt más, aki visszajött volna, hogy *hálát* adjon

Istennek?” Ez azt mutatja, hogy Jézus szemében a hála természetes, elvárható emberi viselkedés. – c) „A te bizalmod („hited”) gyógyított meg téged.” Jézus reálisan veszi számba a dolgokat, és nem tulajdonítja önmagának azt, ami mást illet.

Személyiségének második vonását **paranormálisnak** nevezhetjük. Erre két mozzanat hívja föl a figyelmet: a) „Menjetek, mutassátok meg magatokat... *Útközben meggyógyultak.*” – b) „A te *bizalmod* gyógyított meg téged.” – Mindkét mozzanat arról tanúskodik, hogy Jézus képes volt rendkívüli, mai szóval paranormális módon gyógyítani (egészen pontosan: másokban rendkívüli, paranormális erőket mozgósítani, amelyek aztán gyógyulást eredményeztek).

A harmadik vonást **szupranormálisnak** nevezem a következő két mozzanat alapján: a) „Nem akadt más..., hogy hálát adjon *Istennek?*” – b) „A te *bizalmod* meggyógyított téged.” – E két mozzanat egyrészt arra utal, hogy Jézus egész gondolkodásmódját a „fölfelé” (szupra), Isten felé irányulás jellemezte, másrészt arra, hogy a gyógyulást *végző soron* „földről”, Istentől eredőnek gondolta.

Érdemes alaposabban is megvizsgálni, hogy az evangéliumok egésze igazolja-e ezt a hármas megfigyelést. Vegyük sorra őket!

A normális Jézus

Jézus evett és ivott (Mt 11,19), azaz *normális biológiai életet élt*, nem volt aszkéta. – Tévedésre képes ember volt, és *tévedett* is: alámerítette magát Keresztelő Jánossal (Mk 1,9), mert azonosult igehirdetésével, de alámerülése nyomán rájött (Mk 1,9-10), hogy nem úgy állnak a dolgok, ahogy János hirdette... (ld. *A kulcs Jézus életéhez*, „Érted vagyok”, 2011. április). – Ugyanez az esemény azt is mutatja, hogy Jézus *bűnös embernek tartotta magát*, hiszen az alámerítés a bűnöktől való megtisztulást szolgálta. Persze annak lehetősége, hogy Jézus követhetett el bűnt, általánosan következik valóságos emberi mivoltából is (ami a legortodoxabbak számára is hittétel, ti. hogy valóságos ember volt; ámbar ők ebből kiveszik a bűn elkövetésének a képességét; de akkor hogyan lehet valóságos ember?). Megerősíti ezt a megállapítást, hogy később, tehát a Jordánba történt bemelegítése *után sem* tartotta magát *jónak* (Mk 10,18). – Előfordult, hogy Jézus *tanácstalan* volt: Kafarnaumi sikere után elbizonytalanodott: maradjon-e, vagy menjen tovább? Ezért el kellett vonulnia imádkozni, hogy tanácstalansága föloldódjék (Mk 1,35-38). – Megesett, hogy *tétovázott*, vagy ha úgy tetszik, *következetlen volt*: Testvérei biztatására, hogy menjen föl Jeruzsálembe, és ott mutassa meg magát, előbb azt felelte, hogy nem megy föl az ünnepre, majd (titokban) mégis fölment (Jn 7,1-10). – Rámutatott, hogy az emberi teljesség *kockázattal és vállalkozási készséggel* érhető el (Mt 25,14-30: példabeszéd a talentumokról). – Tudott egészséges *óvatosságra* inteni: a hamis prófétákkal szemben (Mt 7,15-20), a farizeusok és szaduceusok szellemiségével szemben (Mt 16,6), vagy az írástudókkal, mondhatnánk: a teológusokkal szemben (Mk 12,38). – *Önértékes* volt: az őt megütő fogdmegnek így válaszolt: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)? – Vágyott a *bensőséges emberi kap-*

csolatokra, együttlétekre: „Vágyva-vágytam, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát” (Lk 22,15). – Értékelte a meleg emberi gesztusokat, például amikor a „bűnös asszony” vagyont érő tiszta nárduszolajat öntött a fejére (Mt 26,6-13). – Az iménti jelenet azt is igazolja, hogy a meleg emberi gesztusokat *többre értékelte a puritanizmusnál*: megvédte az asszony tettét a szegényekre hivatkozó tanítványokkal szemben. – *Józan értékrendje* volt, ami kiderül ilyesfajta mondásaiból: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek” (Mk 2,17), vagy: „Senki sem varr régi ruhára új szövetből foltot, mint ahogy senki sem tölti az új bort régi tömlőkbe” (Mk 2,21-22). – Ennek megfelelően az ember *biológiai igényei fontosabbak voltak* számára a vallási előírásoknál: az éhség csillapítását vagy a betegség gyógyítását előbbre való tekintette a szombati nyugalom megtartásánál (Mk 2,23-27; 3,1-5), az öreg szülőkről gondoskodást a korbán törvényénél (Mk 7,11-13). – Nemegyszer *elfogyott a türelme*: Az örökösen gyógyításért kuncsorgóknak azt mondta: „Meddig kell még veletek maradnom? Meddig tűrjelek titeket” (Mt 17,17), a „kenyérszaporításokból”, vagyis a kenyérnek a rászorulóknak közötti szétosztásából tanulni nem tudó tanítványoknak pedig: „Mit tanakodtok...? Még mindig nem értitek és nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek?... Nem emlékeztek?... Hát még mindig nem értitek” (Mk 8,17-21)? – De *haragudni, sőt „dühöngeni” is tudott*: ha térdre borultak előtte (Mk 1,41 D kódex, továbbá a „haragudni” szó használata nélkül, de értelme szerint Mk 10,17-18), ha a szívek keménységét tapasztalta (Mk 3,5), vagy azt látta, hogy az Atya házáat vallási üzletközponttá teszik (Mk 11,15-17; Jn 2,15). – *Gyötrődött* a rá váró szenvedések miatt: „Alá kell merülnöm, és mennyire gyötrődöm, míg bekövetkezik” (Lk 12,50). – *Elfogta a halálfélelem*, és „vérizzadásig” meggyötörte (Mt 26,36-46; Lk 22,44). – És sorolhatnánk tovább...

A paranormális Jézus

Léteznek paranormális jelenségek. Például működnek parapszichológiai erők: lehetséges tárgyak mozgatása vagy fiziológiai életfolyamatok befolyásolása pusztán akarattal. Ezek nem természetfölötti képességek vagy jelenségek, csupán ritkák és rendkívüliek, mint az, hogy Kaszparov közel 3000 sakkparti minden lépését tudja fejből, vagy az, hogy Saint-Saëns tízévesen fejből játszotta Beethoven összes zongoraszonátáit. Jézusban is voltak ilyen „paranormális”, vagyis rendkívüli, de a „természetes” határain belül maradó képességek. *Nem abban az értelemben, hogy a vizet borrá változtatta volna* (Jn 2,1-11), a kenyeret megszorította volna (Mk 6,34-44), a vízen járt volna (Mk 6,44-50), a vihart lecsendesítette volna (Mk 4,39), vagy a kenyeret és a bort átváltoztatta volna saját testévé és vérévé (Mk 12,22-24), *hanem a következőkben*:

Paranormális módon gyógyított testi betegségeket, pl. lázat (Mt 8,14-15), vakságot (Mk 10,46-52), leprát (Mt 8,1-4), és még haldokló meggyógyítására is képes volt (Mk 5,21-24.35-43); ugyanígy képes volt pszichikai betegségek („megszállottság”) gyógyítására is (Mk 1,23-26; 5,1-20); képes volt a „távgyógyításra” (Mt 8,5-13: a kafarnaumi százas szolgája, Mt 15,21-28: a föníciai asszony lánya), sőt az „akaratlan” gyógyításra is (Mk 5,25-34: a vér folyó asszony). – *Paranormálisan érzékelt természeti folyamatokat* (talán, pl. azt, hol kell kivetni a hálót bőséges halfogáshoz (Lk 5,1-11; Jn 21,6). – „*Belelátott*” az emberek gondolatai-